

PISMA IVE VOJNOVIĆA IZ OSOBNOG ARHIVSKOG FONDA ANTE TRESIĆA PAVIČIĆA

UDK: (044.2)Vojnović,I.:930.25
Tresić Pavičić,A.“1907/1912“
Primljeno: 15. srpnja 2020.
Pregledni rad

HANIA MLADINEO MIKA
Slavićeva 2
21000 Split, HR
hania.mladineo@gmail.com

Članak je nastao na temelju dijela pisama Ive Vojnovića upućenih istinskom prijatelju i suradniku Anti Tresiću Pavičiću, koja se čuvaju u Državnom arhivu u Splitu, te na dostupnoj literaturi. Pisma, koja obuhvaćaju razdoblje od 1907. do 1912. godine, s obzirom na sadržaj podijeljena su u pet tematskih cjelina. Prate Vojnovićev život i rad od vremena kada je obnašao dužnost kotarskog načelnika u Supetru, preko otpusta iz te službe i stupanja na dužnost dramaturga u HNK Zagreb do vremena kada djeluje kao profesionalni književnik. U članku su, uz transkribirana pisma, donese i kratke biografije Ive Vojnovića, Ante Tresića Pavičića, Konstantina Vojnovića, Luje Vojnovića te prikaz obitelji Vojnović.

Ključne riječi: Ivo Vojnović, Ante Tresić Pavičić, obitelj Vojnović, korespondencija, 20. stoljeće

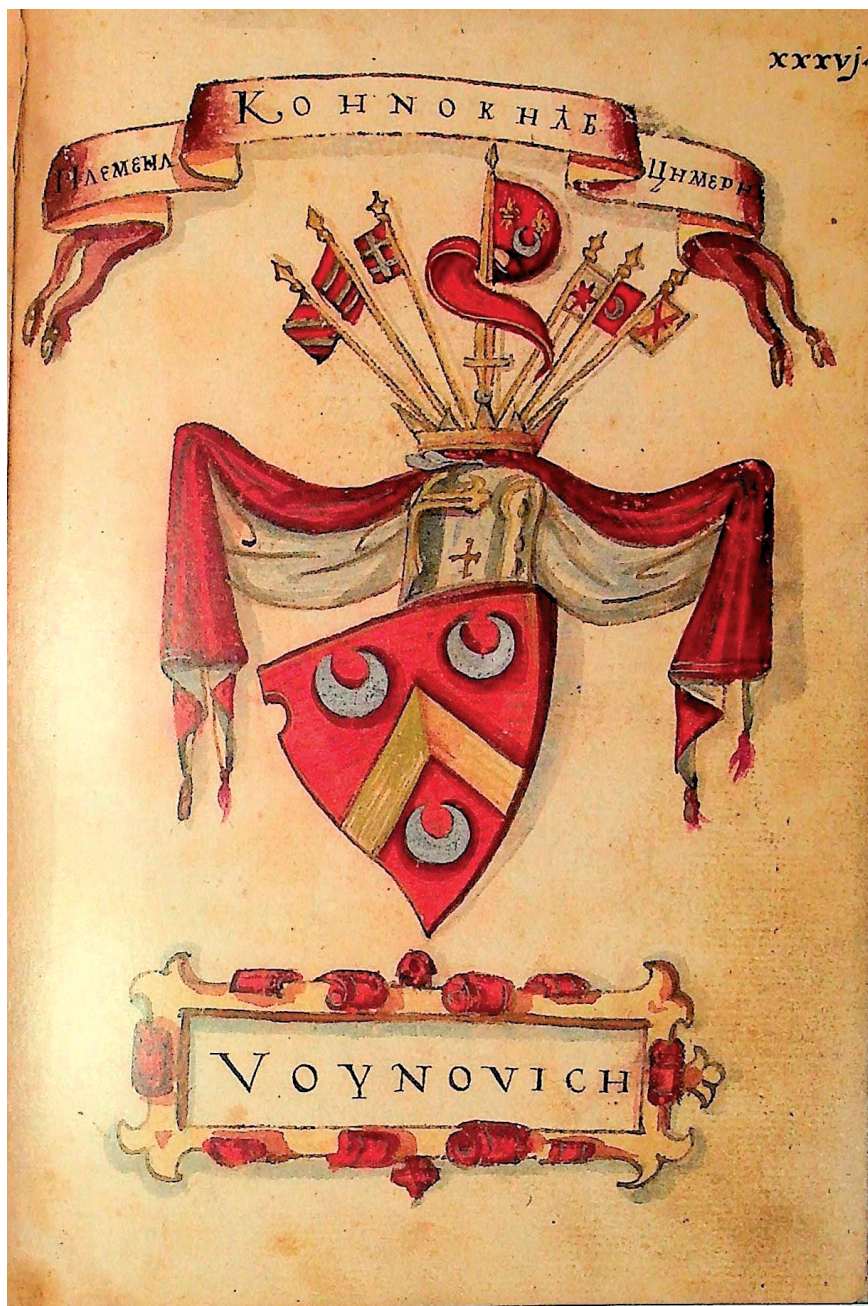
*Kad se nesreća, neizbježiva i logična dogodi,
– onda će se tek saznati što sam trpio, stavit će mi se spomenik –
(sebi samima na diku!) ali biti će prekasno.¹*

1 Citat iz pisma Ive Vojnovića od 19. lipnja 1910. godine.

OBITELJ VOJNOVIĆ

Obitelj Vojnović porijeklom je iz Popovog Polja u Hercegovini. Prema nekim povijesnim vrelima, knez Jovan Vujov Vojnović doselio se oko 1690. godine u Herceg Novi koji se tada nalazio pod mletačkom upravom. Sedamdesetih godina 18. stoljeća Venecija priznaje obitelji plemićko porijeklo, kao i grb,² te im dodjeljuje titulu *conte* – kneza. Temeljem tog priznanja, članovi obitelji koristili su titulu užičkih knezova jer je grad Užice bio u posjedu Vojnovića.

2 U grbovniku Carla Geoga Friedricha Heyera von Rosenfelda: *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg 1873., 23, 88. Na listu (tabli) 15 nalazi se grb obitelji Vojnović koji je priznala Venecija. Na plavom polju nalazi se srebrni sniženi rog koji štiti dijeli na dva polja. U gornjem polju su dva, a u donjem jedan srebrni jednoglavi orao, glavama okrenutima na desnu stranu. Nad štitom se nalazi kaciga u anfasu s krunom iz koje se propinje jednoglavi orao glavom okrenutom udesno. Preko kacige pada plašt plavo-srebrne boje u obliku ukrasnih traka. Na listu (tabli) 54 nalazi se drugi grb obitelji Vojnović. Štit ovoga grba jednak je štitu, kao glavnom dijelu grba, iz grbovnika Korjenić-Neorić, dok je nakit malo promijenjen. U grbovniku dr. Ivana Bojničića von Knin und Plavno: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg 1889., 146. Na listu 146 nalazi se grb obitelji Vojnović prenesen iz grbovnika Korjenić-Neorić iz godine 1595. List XXXVI. Na crvenom polju nalazi se zlatni sniženi rog koji štiti dijeli na dva dijela. U gornjem su polju dva srebrna, a u donjem jedan srebrni polumjesec. Iznad štita su kaciga i zlatna kruna sa zlatnim mačem na vrhu kojega vijori crvena zastava s dva zlatna ljiljana, a ispod njih nalazi se jedan srebrni polumjesec. S desne strane mača su tri zastave i to: jedna crvena zastava s dvostrukim križem, druga crvena zastava s tri srebrne grede i treća crvena zastava s tri srebrne koso udesno postavljene grede. Na lijevoj strani mača su također tri zastave i to: jedna bijela zastava s crvenom šestokrakom zvijezdom, druga crvena zastava sa srebrnim polumjesecom i treća zlatna zastava s dva crvena ključa. Preko kacige pada crveno-srebrni plašt. U kartuši ispod grba upisano je prezime VOYNOVICH. Stjepan Čosić, *Ideologija rodoslovlja. Korjenić-Neorićev grbovnik iz 1595.*, Zagreb 2015., 229.

Slika 1. Grb obitelji Vojnović – iz grbovnika Korijenić Neorić iz 1595.

Slika 2. Grb obitelji Vojnović – priznat od strane Venecije

Do 19. stoljeća rod se Vojnovića raselio diljem Italije, Austrije, Mađarske te Rusije, gdje je tijekom 18. stoljeća dao više istaknutih vojnih časnika. Iz Rusije se u Herceg Novi vratio istaknuti pomorski časnik Đorđe Vojnović (1760. – 1821.), sin Vasilja, koji se godine 1800. u Ankoni oženio Cassandrom Angelli Radovanni. Njihovom sinu Ivanu (1811. – 1837.) c. k. vlada Austrije, dana 4. studenog 1829. godine, potvrdila je plemstvo, a njegovim sinovima Đorđu (1833. – 1895.) i Konstantinu (1832. – 1903.) 4. travnja u Beču 1873. godine priznato je pravo korištenja titule *conte*.³ Članovi ove ugledne obitelji tijekom vremena obnašali su važne vojne i političke dužnosti. Na prijelazu 19. u 20. stoljeće među poznatijima bili su Konstantin, otac, te sinovi Ivo i Lujo Vojnović.

3 Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld, *Wappenbuch...*, n. dj., ad (1) XIX, 23; Dr. Ivan Bojničić von Knin und Plavno, *Der Adel von...*, n. dj., ad (1) 201.

Hrvatski pravnik i političar, Konstantin Vojnović rodio se u Herceg Novom 2. ožujka 1832. od oca Ivana i majke Katarine Gojković-Stratimirović. Studirao je pravo u Beču i Padovi gdje je 1856. doktorirao. Godine 1855. oženio se Marijom Serragli s kojom je imao petero djece: sinove Ivu (1857. – 1929.) i Luju (1864. – 1951.) te kćeri Katicu (1856. – 1928.), Eugeniju (1866. – 1956.) i Kristinu (1868. – 1870.).⁴ Kao mladi odvjetnik počeo je raditi u odvjetničkom uredu Ive Radmillija u Dubrovniku da bi dvije godine poslije, 1858., u Splitu otvorio vlastitu kancelariju.⁵ Tijekom života obnašao je razne važne političke i društvene dužnosti. Bio je tajnik Trgovačke komore u Splitu, zastupnik u Dalmatinskom saboru u dva mandata (1863. – 1875.) i 1902., zastupnik u Hrvatskom saboru (1878. – 1884.), dva puta prorektor i jednom rektor Sveučilišta u Zagrebu, član Jugoslavenske akademije i dr. Premda je rodom bio Srbin, u ranoj je mladosti prihvatio i razvio hrvatski nacionalni identitet pa je šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća odigrao značajnu ulogu u oblikovanju hrvatske nacionalne ideologije u Dalmaciji. Svoje radove objavljivao je u više časopisa, a poznatija su mu djela *Gospodarske prilike u splitskom okrugu 1861.-1863.* i *Pisma iz Hrvatske 1873.* Nakon umirovljenja 1891. godine, vraća se u Dubrovnik gdje radi na istraživanju dubrovačke pravne povijesti. Umro je 20. svibnja 1903.⁶

4 Marina Škalić: *Analitički inventar. Obitelj Vojnović 16. st./1991.* Zagreb 2014., 5, 9.

5 U zgradi na obali gdje je stanovao Konstantin Vojnović, u kojoj je bila i „Slavjenska narodna čitaonica“, prvi put je godine 1882. zalepršala hrvatska trobojnica. Duško Kečkemet, *Prošlost Splita*, Split 2002., 160-161. U arhivu obitelji Gligo sačuvani su spisi u kojima Konstantin Vojnović zastupa veletrgovca i špeditera *Società del Molino a Vapore* iz Trsta u poslovima i parnici protiv Nikole Gliga. Arhiv Nikole Gliga u vlasništvu Vjekoslave Pilić.

6 *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925.*, ur. Emilij Laszowski. Zagreb 1925., 279; *Hrvatski leksikon* sv. II. L-Ž., ur. Antun Vujić, Zagreb 1997., 661; Vojnović, Konstantin, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018., pristupljeno 9. XI. 2019. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65237>>; o. c. ad (3) 5.

Slika 3. Zgrada „Slavjanske narodne čitaonice“ na splitskoj rivi u kojoj je stanovala obitelj Konstantina Vojnovića (snimila Hania Mladineo Mika)

Političar, povjesničar, književnik i diplomat, sin Konstantina i Marije Serraglio, Lujko Vojnović rođio se u Splitu 15. travnja 1864. Studirao je pravo na Zagrebačkom sveučilištu te na Sveučilištu u Grazu gdje je 1894. doktorirao. Profesionalni životni put započeo je kao austrijski upravni činovnik u Zagrebu, Sarajevu i Trstu, a kasnije je vodio odvjetnički ured u Dubrovniku. Godine 1895. oženio se Klementinom Kopač s kojom je imao tri kćerke, Mariju, Kseniju i Terezu. Godinu dana poslije prelazi u službu crnogorskog dvora na Cetinju gdje je bio osobni tajnik kneza Nikole I. Petrovića Njegoša (1860. – 1910.), a zatim i vršitelj dužnosti crnogorskog ministra pravde, šef kraljevskog kabineta, izaslanik u Vatikanu. U razdoblju od 1912. do 1914. po drugi je put bio u službi Crne Gore gdje je ponovno obavljao dužnost predstojnika ureda, sad kralja Nikole I. Petrovića Njegoša na Cetinju (1910. – 1918.). Godine 1913. bio je poseban crnogorski delegat na mirovnoj konferenciji u Londonu. Uz navedeno obnašao je i druge važne dužnosti u Kraljevini SHS i Kraljevini Jugoslaviji. Uz političku vokaciju, bio je aktivan i na historiografskom i publicističkom polju, pisao je prozu, političke i knjižne eseje, povijesne monografije i članke, najviše o Dalmaciji.

Kao vrstan govornik i pisac na francuskom jeziku, bio je član brojnih francuskih kulturnih društava, a za djelo *Povijest Dalmacije* dobio je 1936. nagradu Francuske akademije. Bibliografija mu je raznorodna, uz tridesetak knjiga i brošura, čini je i niz članaka. Jedno od poznatijih djela je i lirska zbirka *Dubrovačke elegije* i baštinska knjiga *Književni časovi*.

Razdoblje Drugog svjetskog rata i godine nakon njega proveo je bez prihoda u teškoj materijalnoj situaciji te je stoga bio prisiljen rasprodati dio obiteljske ostavštine: vrijedne ikone i slike Marka Murata, dio obiteljskog arhiva i knjižnice, Hrvatskom državnom arhivu i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Umro je u Zagrebu 18. travnja 1951.⁷

Slika 4. Portret Ive Vojnovića

Književnik, sin Konstantina i Marije Serraglio Ivo Vojnović rodio se u Dubrovniku 9. listopada 1856. godine. Klasičnu gimnaziju pohađao je u Splitu i Zagrebu gdje je 1875. maturirao, a zatim i doktorirao pravo 1879. kada postaje sud-

7 Isto, *Vojnović, Lujo*. o. c.ad (5)ID = 65238; c. ad (3) 6.

ski pripravnik, a 1883. pristavom pri Sudbenom stolu. Već sljedeće godine, zbog očeva oporbena djelovanja, premješten je kao pristav u Kotarski sud u Križevcima. U razdoblju od 1889. do 1891. radi kao perovođa pri Namjesništvu u Zadru, a od 1891. do 1898. koncipist je i komesar pri Kotarskom poglavarstvu u Dubrovniku te upravitelj Kotarskog poglavarstva u Supetru te od 1899. obnaša dužnost tajnika Namjesništva u Zadru. Od listopada 1903. do proljeća 1907. ponovno obnaša dužnost kotarskog upravitelja, ali zbog novčane afere biva otpušten iz državne službe bez prava na mirovinu. Iste godine na Antunovo 13. lipnja 1907. imenovan je dramaturgom Hrvatskog zemaljskog kazališta u Zagrebu. Kako nije uspio obnoviti ugovor s intendantom Vladimirom Treščecom Branjskim, od 1911. godine djeluje kao profesionalni književnik. Do početka Prvog svjetskog rata često je putovao u Italiju, Prag i Budimpeštu te u Beograd, u potrazi za namještenjem. U srpnju 1914. uhićen je u Dubrovniku pod optužbom za veleizdaju, te je do 1915. zatočen u Šibeniku, odakle je zbog uznapredovalog oštećenja vida prebačen u Bolnicu milosrdnih sestara u Zagrebu. Premda je 1916. oslobođen internacije, ostaje do 1919. u Zagrebu, a od 1920. zajedno s majkom i sestrom Katicom povremeno boravi u Nici. Zbog pogreba majke 1922. godine vraća se u Dubrovnik, živeći u stalnoj novčanoj oskudici, uz povremena gostovanja u ostalim dijelovima domovine s izvedbama svojih tekstova.⁸ Iznenađna smrt sestre Katice 1928. godine jako je potresla, već bolešću, oslabljenog Ivu Vojnovića. Odlazi u Zagreb gdje provodi neko vrijeme u zagrebačkom sanatoriju, ali izgledi za njegovo ozdravljenje, vezani naročito uz probleme vida, bivali su sve slabiji. Stoga prihvaća poziv plemenite obitelji Gavrilović-Glučić da bude gost u njihovoj vili na Topčidarskom brdu u Beogradu. Ubrzo je primljen na liječenje u sanatorij dr. Živkovića u Krunskoj ulici br. 57 gdje gotovo slijep umire 30. kolovoza 1929.⁹ Sahranjen je u u obiteljskoj grobnici na groblju sv. Mihajla u Dubrovniku.¹⁰

8 Isto, 278; *Vojnović, Ivo* o. c. ad (5), pristupljeno 3. XI. 2019. ID= 65235; o. c. ad (3) 6; Milan Grlović: *Zaslужni Hrvati XIX st. Ivo Vojnović*. knjiga II. Zagreb 1900. sv. XXVIII.

9 Uz dr. Živkovića, vlasnika sanatorija, o Ivi Vojnoviću brinuli su se dr. Radmilo Jovanović, Tonka Nikolajević, dr. Ivica Jovanović i drugi. Dr. Lujo Vojnović: *Posljednji časovi moga Ive*. Novosti br. 238, Zagreb 30. kolovoza 1934., 10-11; *Jedan po jedan odlaze vlastela... Posljednji časovi pjesnika Iva Vojnovića*. Novo doba, Split, 31. kolovoza 1929., br. 214, 1.

10 Nakon objave o smrti Ive Vojnovića Vlada je donijela odluku da se sahrana izvrši o državnom trošku. Stoga je oformljen državni odbor. Sastanak odbora održan je u Zadružbinskom odjeljenju Ministarstva prosvete na kojem su utvrđene sve pojedinosti oko sahrane. Iste večeri oko 20 sati tijelo Ive Vojnovića preneseno je iz sanatorija dr. Živkovića u

Slika 5. Zgrada sanatorija dr. Živkovića u Krunskoj ulici 57 u Beogradu, danas zgrada Studenske poliklinike (snimila Hania Mladineo Mika)

Foyer Narodnog pozorišta. Na ulazu u kazalište tijelo pok. Vojnovića dočekao je upravnik Milan Predić, a velika masa svijeta čekala je ispred kazališta odajući počast velikom pokojniku. Dana 31. kolovoza u 17 sati prema utvrđenom programu krenuo je sprovod iz zgrade Kazališta preko Terazija do željezničke stanice, odakle je lijes u posebnom vagonu prebačen preko Užica, Sarajeva i Mostara u Dubrovnik, o. c. ad (8). *Jedan po jedan... Pripreme za sahranu*; Branislav Nušić, koji je pratio tijelo pok. Ive Vojnovića od Beograda do Dubrovnika, izjavio je u Sarajevu novinarima kako je narod na čitavom putu od Beograda do Sarajeva dočekivao s dubokim poštovanjem pjesnikove posmrtno ostatke. Na stanicama gdje su katoličke župe, dolazili su svećenici i obavljali crkvene obrede, dok su s pravoslavnih crkava zvona oglašavala put Iva Vojnovića na vječno počivalište. Kako bi doček i sahrana pjesnikovih posmrtnih ostataka bili što svečaniji, i u Dubrovniku je osnovan odbor. Odmah po dolasku u Dubrovnik, tijelo pok. Ive Vojnovića prevezeno je u grad i izloženo u atriju Bondinog pozorišta. (*Posljednja šetnja preko pjace kneza Iva, bila je šetnja puna trijumfalnog puta velikog pjesnika u vječnost, puta kakva ne pamti Dubrovnik od posljednjih sto godina*). Pripreme za sahranu Iva Vojnovića, *Novo doba*, Split, 2. rujna 1929., br. 215, 1; *Veličanstveni pogreb Iva Vojnovića. U Dubrovniku; Sva zemlja odala je počast Ivu Vojnoviću*. *Novo doba*, Split, 3. rujna 1929., br. 216, 1.

U književnosti se javlja već 1880. kada mu August Šenoa, tada urednik *Vijenca*, objavljuje pripovijetku *Geranium*. Uslijedila je pripovijetka *Perom i olovkom* te kraći roman *Ksanta*.

Njegov dramski prvijenac *Psyche* 1889. označio je zaokret, kako u hrvatskom kazalištu, tako i u književnosti, te mu je priskrbio atribut začetnika moderne drame koji je uspio hrvatsku dramaturgiju uključiti u aktualne tijekove europskog dramskog stvaralaštva.

Njegov se dramski opus obično dijeli na tri tematska kruga:

1. drame iz dubrovačkog života: *Ekvinocij*, *Dubrovačka trilogija*, *Maškarate ispod kuplja*
2. drame kozmopolitskog karaktera: *Psyche*, *Gospođa sa suncokretom*
3. drame nastale na temelju narodne predaje, s političko-tendencionalnom notom: *Smrt majke Jugovića*, *Lazarovo vaskrsenje*.¹¹

ANTE TRESIĆ PAVIČIĆ

Slika 6. Portret Ante Tresića Pavičića (Franjo-Franc Kopač 1885. – 1941.), vlasništvo Ljubice Tresić Pavičić

¹¹ Vojnović, Ivo. <https://hbl.lzmk.hr/clanal.aspx?id=11920>. Pristupljeno 3. XI. 2019.

Hrvatski književnik i političar (Vrbanj na Hvaru, 1867. – Split, 1949.) Ante Tresić Pavičić¹² bio je šesto dijete iz dobrostojeće posjedničke obitelji oca, istoimenog Ante i majke Marije r. Justinijanović Cvitić. Osnovnu školu završio je u rodnom Vrbnju i nakon nje upisuje sjemenišnu gimnaziju u Splitu. Zbog svog nemirnog duha i težnje za slobodom mišljenja ubrzo biva istjeran iz škole. Školovanje nastavlja u Zadru, pa se ponovno vraća u Split da bi posljednju godinu gimnazije pohađao u Kotoru gdje je i maturirao. Na Sveučilištu u Beču studirao je filozofiju, povijest i zemljopis te u svibnju 1892. godine doktorirao disertacijom *Kritičko razmatranje Leibnizova determinizma*.¹³ Bavio se književnošću i publicistikom, ali je najpoznatije njegovo političko djelovanje koje pratimo od pravaške do jugoslavenske ideje. Kao član Hrvatske stranke u Dalmaciji godine 1906. izabran je za narodnog zastupnika u Carevinskom vijeću, u izbornom kotaru Brač-Hvar-Vis. Nakon izbivanja Prvog svjetskog rata 1914. godine interniran je zbog protuaustrijske orijentacije.¹⁴ Od 1919. do 1927. bio je u jugoslavenskoj diplomatskoj službi u Madridu i u Washingtonu. Godine 1931. odlaskom u mirovinu povukao se iz javne politike, živeći u samoći svoje vile na Mejama u Splitu, ali je i dalje pratio sve što se zbiva na političkom polju u državi i, koliko je mogao, u svijetu, kako je ostalo zabilježeno u njegovim *Dnevnici*ma do 1946. godine.¹⁵

- 12 Ante *Antonius Pius* sin Ante *Antonio* pok. Mate *Matteo* Tresić Pavičić Pela i Marie Justinijanović Cvitić *Giustinianovich Cnitich* rodio se 10. srpnja 1867. u Vrbnju. Župni ured Vrbanj, otok Hvar MKR 1865.-1946. [Nadimak Pela = Pelini –ih pos. prid. –Tresić Pavičić. Siniša Vuković: *Antroponimija Vrbanja – Nadimci i prišvarci mjesta Vrbanj na otoku Hvaru*. Čakavska rič, Split XXXII/2004., br. 1, 131. Prvi put oženio se Ljubicom *Violettom* Bernetić (Odessa, oko 1877. – Split, 27. srpnja 1929.) u Trstu 7. kolovoza 1907. Ante Tresić Pavičić i supruga mu Ljubica imali su sinove Branka (Beč, 17. veljače 1911. – Split, 1964.) i Veljka Antonia (Sutivan, 13. lipnja 1919. – Milano, veljača 1987.). Toplo zahvaljujem gospođi Ljubici Tresić Pavičić, kćerki Veljka i Jolande r. de Cerma, na podacima o rođenju, vjenčanju i smrti članova obitelji Ante Tresića Pavičića. Drugi put se oženio 22. prosinca 1933. godine učiteljicom vještina na državnoj ženskoj realnoj gimnaziji u Splitu Olgom Petrović, kćerkom Bogdana (Muo kraj Kotora, 27. lipnja 1902. – Split, 1975.). HR-DAST-14. Ispostava banske vlasti Banovine Hrvatske u Splitu, kutija 319/600, Župni ured Vrbanj, SA XVIII. – IX. stoljeće. Umro je u Splitu 27. listopada 1949.
- 13 HR-DAST-178, Osobni fond Ante Tresić Pavičić. Kutija 8. Rukopis Ante Tresića Pavičića. Biografija.
- 14 Uhićenja su u Splitu objavljena 27. srpnja 1914. godine po naredbi Carskog kraljevskog državnog odvjetništva na temelju koje su određeni zatvor i istraga zbog zločina veleizdaje prema članku 58. Austrijskog krivičnog zakona. Ivo Petrinović: *Politički život i nazori Ante Tresića Pavičića*. Split 1997., 53.
- 15 Isto, 103.

PISMA IVE VOJNOVIĆA

Godine 1978. Državni arhiv u Splitu¹⁶ otkupio je dio osobnog arhiva Ante Tresića Pavičića. Fond uglavnom sadrži privatnu i poslovnu korespondenciju i nešto osobnih spisa te spise nastale tijekom njegova političkog djelovanja. U pasivnoj prepisci, koja sadrži ukupno 937 pisama, nalaze se i 3 razglednice, 3 dopisne karte, 2 posjetnice, 1 brzojav te 22 pisma Ive Vojnovića koja obuhvaćaju razdoblje od 1907. do 1912. godine.¹⁷

Pisma imaju privatni karakter, premda su neka pisana na memorandumu Uprave Hrvatskog državnog kazališta u Zagrebu, a u njima Vojnović iznosi i opisuje razne događaje i u svezi s njima svoja razmišljanja, osjećaje i nadanja. Često ubacuje uzrečice na talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku. U tim pismima Vojnović Antu Tresića Pavičića oslovljava: Dragi Doktor, Dragi Tresiću, Dragi prijatelju, Dragi moj prijatelju, a pozdravlja sa: Šaku ruke, Sa najsrdačnijim pozdravom, Vjerujte Vašem odanom, Pozdrav od Vašeg, Od sveg srca, Vaš odani i harni, Bog Vas pratio, Grleći Vas ostajem Vaš itd.

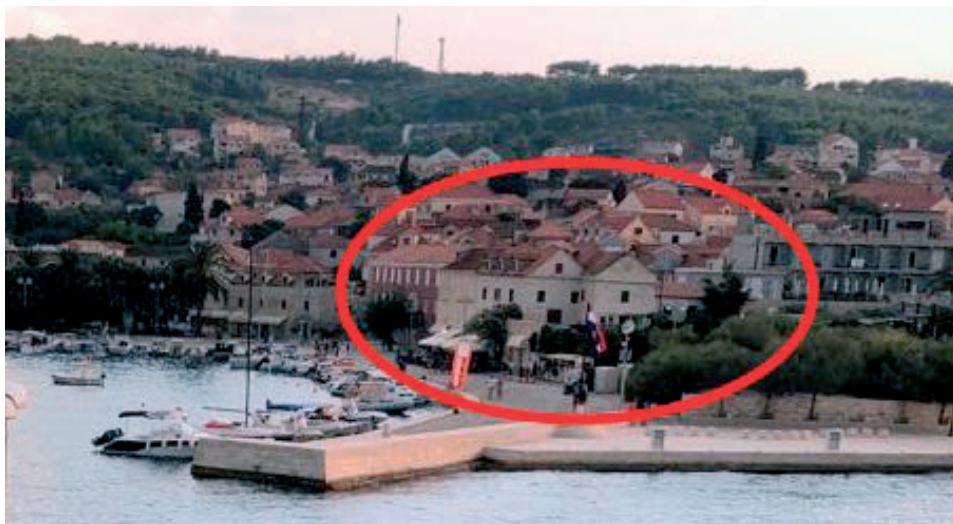
Odabrana pisma donesena su u izvornom obliku bez lektorskih korekcija. S obzirom na sadržaj, pisma su podijeljena na pet tematskih cjelina:

1. Kotarski upravitelj u Supetru (1907. godina).
2. Dramaturg u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu i otpust iz službe (1908./1910. godina i bez naznačene godine).
3. Dramaturg u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu (1908./1910. godine).
4. Otpust iz državne službe (1908./1910. i bez naznačene godine ili bez datuma).
5. Profesionalni književnik (1912. godina).

16 Isto, ad (12). Rukopisne ostavštine dr. Ante Tresića Pavičića preuzete su u Arhivu na temelju zapisnika o primopredaji od 29. lipnja 1978. Knjiga primljene arhivske građe Historijskog arhiva u Splitu, red. br. 291. Dio osobnog arhiva Ante Tresića Pavičića nalazi se u Hrvatskom državnom arhivu HR-HDA-834., a godine 2017. Vesna Tresić Pavičić, supruga pok. Veljka, donirala je dio rukopisne ostavštine Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

17 Isto, ad (12) kutija 6, od slova R do Ž. Pisma Ive Vojnovića.

1. KOTARSKI UPRAVITELJ U SUPETRU

Slika 7. Supetar, zgrada nekadašnjeg Kotarskog poglavarstva (snimila Hania Mladineo Mika)

U razdoblju od listopada 1903. do proljeća 1907. godine Ivo Vojnović obnašao je dužnost kotarskog upravitelja u Supetru gdje je provodio lagodan život s majkom Marijom i sestrom Katicom. Kad god je mogao, želio je živjeti *gransenjerski* u estetskim visinama, po uzoru međunarodne aristokracije koja ga je fascinirala. To je sebi priuštio u Supetru koji mu je duboko ostao u sjećanju. O tome svjedoči i Vinka Bulić koja je zabilježila da joj je Vojnović 1907. godine pisao iz Zagreba: „ah da znate kako mi je oni mali Supetar prirastao srcu! – koliko me u duši boli i ne smijem misliti da ću se odjeliti od one kuće u kojoj proživjeh sve što pjesnik može na svijetu da uživa i da trpi“.¹⁸

18 Mirko Žeželj: *Gospar Ivo*. Zagreb 1977., 136; Vinka Bulić, *Kod konta Ive u Supetru*. Novo doba, Split, 23. prosinca 1922., br. 292, 17-18. Vojnović je svoje djelo *Smrt majke Jugovića* započeo pisati u kući pok. Stjepana Harašića, a isto djelo završio je u kući gdje je bilo smješteno kotarsko poglavarstvo. Na drugom katu te zgrade Vojnović je imao stan. V. R.: *Gdje da se u Supetru postavi spomen-ploča Ivi Vojnoviću*. Jadranski dnevnik, Split, 30. srpnja 1936., br. 176, god. III., 5; Spomen-ploča postavljena je na zgradi kotarskog poglavarstva, a svečanost je održana 8. i 9. kolovoza 1936. *Otkriće spomen-ploče Ivi Vojnoviću u Supetru. Svečanost u subotu i nedjelju – učešće predstavnika vlasti i delegata – govori na svečanosti*. Novo doba, 10. kolovoza 1936., br. 186, 5.

1.1.) Poštanska karta

Supetar, 2/I 907.

Dragi Doktore,

Hvala od srca na ljubaznom spominjanju! Svi mi Vam želimo sreću i zdravlje – a budućnost je Vaša. Ako budete u Sutivanu¹⁹ 13.og o.mj. dogjite nam pod večer na mali domaći koncert. Vidjet će te ljepotica. Moje Vas gospogje pozivanu a ja Vas sjegurno čekam.

Šaku ruke od Vašeg Iva Vojnovića

1.2.) Posjetnica

Dragi Doktore,

žalim od srca što Vas stigla takva nesreća baš kad smo se veselili imati Vas u našem malom domaćem krugu!- Moje gospogje i ja molimo Vas da primite izražaj našega najdubljege saučešća.

Sa prijateljskim pozdravom Vaš odani ~~Le~~ Comte Ivo de Vojnović (paraf m.p.)
Supetar, 11. I. 1907.

Slika 8. Dopisnica – Ivo Vojnović u Supetru

19 Ante Tresić Pavičić često je boravio u Sutivanu kod svog rođaka dr. Ante Tresića Pavičića, sina Petra (Sutivan, 19. lipnja 1886. – Sutivan, 18. kolovoza 1952.), MKU 1878.-1965. Župni ured Sutivan. Uz to što je bio sreski liječnik, zaslužan je i za osnivanje Zadruga za elektrifikaciju i zdravstvo u Sutivanu na Braču, 3. ožujka 1935. godine. Ive Marinković: *Zadrugarstvo otoka Brača*. Supetar 1994., 22.

2. DRAMATURG U HRVATSKOM ZEMALJSKOM KAZALIŠTU U ZAGREBU I OTPUST IZ SLUŽBE (1908./1910. GODINE I BEZ NAZNAČENE GODINE)

Nakon nečasnog otpusta iz službe bez prava na mirovinu Ivo Vojnović, na temelju ugovora sklopljenog dana 13. svibnja 1907., preuzima dužnost dramaturga u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu na vrijeme od pet godina. U ovoj skupini nalaze se pisma koja se odnose na poslove u svezi s prikazivanjem drama Ante Tresića Pavičića i to: *Ciceronovo progonstvo* iz 1909. godine, *Život kralja Hiruda*, 1910. godine i *Katon Utički* 1911. godine. U istima Vojnović se osvrće i na probleme oko optužbe za pronevjeru novca.

2.1. Pismo pisano na memorandumu Uprave Hrvatskog zemaljskog kazališta

Zagreb, 5/2 1908.

Dragi prijatelju!

Influenca i poslovi zadržali su nas da Vam odgovorimo ali budite uvjereni da će sve biti po Vašoj volji. I to:

1°. čim bude prepisano Vaše djelo, a to će biti do par dana, poslaćemo Vam ga da vidite što bi smo mi "križali" a Vama podpuna sloboda da uzdržite naše "kratice" a da nam naznačite Vaše. Jer ovako je djelo predugo.

2°. Grund²⁰ će igrati Klodija- (Što će Stefanac?)

3°. Redatelj Bach²¹ će Vam pisati potanko o inscenaciji a moliće Vas da mu razjasnite kako da se uredi ona preteška od 2.^{og} čina.

4°. Predstava će biti bez dvojbe mjeseca aprila.

Eto svemu odgovara! Kada primite Vaše djelo molimo Vas da nam ga odma vratite jer moramo već sada započeti sa učenjem.

Hvala Vam za Vašu intervenciju kod Bienertka! Mislim da neće pomoći jer su na vlasti u Zadru moji prijatelji. Oni su htjeli "na friško lakirati" kako Hrvati kažu!! svoje vlastito poštenje izdavajući mene koji je sve što je imao i ne – imao dao sirotinji i – drugim!.. Hulje ali moj se dan približuje. Tada će znati koga su htjeli ubiti. Osim sve prijateljske osvete, oni su me htjeli kazniti radi Vas i – radi drugoga! Da je u našim ljudima bila iskra odvažnosti, oni bi bili ušut-

20 Arnošt Grund, glumac, pjevač i redatelj (Prag, 31. siječnja 1866. – Zagreb, 2. veljače 1929.), u Zagreb se doselio iz Češke 1895. godine. „Grund, Arnošt“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23573>> Pristupljeno 22. II. 2021.

21 Josip Bach, glumac i redatelj (Gospić, 15. veljače 1874. – Zagreb, 6. srpnja 1935.), o. c. ad (5) I. 46.

kali "namjestništvene" izdajice.- Dao sam u ruke Bogu svoju parnicu.- On je već počeo suditi. Prostitute dosadi! Tješim se da trpim za druge, nekriiv i nedužan.-

Srdačan pozdrav!

Vaš odani Ivo Vojnović

(Nikom u nego Vama ovo pismo)

2.2. Posjetnica

Zagreb, 6. travnja 1908.

Hvala na pismu i članku. Sve je kao što želim. Javit ćemo Vam iza prvog pokusa. Međutim glavno je da smo odstranili Grunda koji bi pokvario sve jer je njegova osoba i umjetnost postala tako operetna da bi Vam on pokvario komad jer bi se publika smijala i na ozbiljne stvari. Ali o tom do skora.!

Nemojte o mojoj stvari ništa govoriti s gosparom Nikom²² on je postao kukavica s kojim ću obračunat drugamo! Da spasi sebe ubio je Frana Gondolu²³ i hotio je mene. Mais je m' en fiche! Samo neću da trpim do kraja za druge. Ako Ministarstvo ne popravi stvar cijela će monarhija saznati što se sa mnom učinilo. Da su zastupnici odma ustali proti ne bi se bilo ništa dogodilo. Ta sam savj. Smirić (anche una figuraccia !) kod svršene pregledbe kazao mi je: sve je u redu! Neće biti ništa! A kasnije!-!

Pozdrav Vaš Ivo Vojnović

2.3. Pismo

Zagreb, 27. 7. 1908.

Dragi Doktore!

Stavili smo na repertoar Hiruda.- Veseli me za Vas. Jučer sam pisao g. D. Juri Biankiniu²⁴ i kazao mu posve iskreno kako sam presenečen da

22 *Nicolo' Giuseppe Giovanni Gugliermo* Niko Nardelli, političar, pravnik i slikar (Dubrovnik, 25. lipnja 1857. – Dubrovnik, 4. prosinca 1925.). Od 1906. do 1911. obnašao je dužnost austrijskog namjesnika u Dalmaciji. Bio je prvi i posljednji dalmatinski Hrvat na toj dužnosti. Isto, 155. „Nardelli, Niko“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012. <[http://www.enciklopedija .hr/ Natuknica.aspx?ID=42961](http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42961)> Pristupljeno 9. II. 2021.

23 Barun *Francesco* Frano Ghetaldi Gondola (Dubrovnik, 8. kolovoza 1833. – Dubrovnik, 3 srpnja 1899.), načelnik Dubrovnika 1890. i zastupnik u Dalmatinskom saboru od 1883. do 1895. Počinio je samoubojstvo zbog manjka od 10.000 forinti iz riznice, koji su počinili politički protivnici sabotirajući tako lokalnu vladu. Sahranjen je na groblju sv. Mihovila na Lapadu. https://en.wikipedia.org/wiki/Francesco_Ghetaldi-Gondola. Pristupljeno 22. II. 2021.

24 Dr. Juraj Biankini, političar i publicist (Stari Grad na Hvaru, 30. kolovoza 1847. – Split, 27. ožujka 1958.), o. c. ad (5) sv. I., 93.

hrvatski zastupnici nisu znali uspjeti kod Ministra za moj posao. U tako važnom uspjeh je sve!- Zadarska birokracija se osvetila meni za moj prezir prema njoj i za Vaš izbor. Imam dokaza koji bi prenerazili svakoga. .-

Medjutim vidjećemo se. Još nije svršeno sve, a ja nijesam još progovorio.

Naj srdačniji pozdrav

Od Vašeg Ivojnovića

2.4. Pismo

Z. (Zagreb) 21(?) / 910.

Dragi moj Prijatelju!

Primio sam Vaše milo pismo a zatim sve novine i vijesti. Ne pojmim kako su glumci zlo igrali kad su ovdje izvrsno? Čujem od prijatelja Raića da ih je deprimiralo držanje publike Splitske i neotesanost onih novina. Svaka-ko pred vještacima i Europejcima je Vaše djelo elementarno djelovalo. Rekao sam Vam već jednom da sve one grozote umaraju, ali koje ljepote bljeskaju iz te pare krvi. Zar mora svaka drama biti retorika?- Ja sam mišljenja da se uz neke kratice, prikaže cijelo djelo a ne samo 3 prva čina. Raznovjesje komada to zahtjeva. Sutra se vraća Intendant pa ćemo govoriti.-

O meni ne velim Vam ništa. Živem- a to je i preveć. Zatražio sam da mi se barem dade ono na što sam imao pravo: Sustentations Zulage za svo vrijeme suspenzije. To leži kod Namjesništva ili kod Ministarstva. Bog zna kada će doći riješenje!- O milosti t.j. o molbi za Veličanstvo ni ne mislim bez garancija. Kazao sam Vam razloge!-

Bog Vas čuvao i štitio!

Vaš harni Ivoj (paraf)

3. DRAMATURG U HRVATSKOM ZEMALJSKOM KAZALIŠTU U ZAGREBU (1908. – 1910. GODINE)

Dana 15. lipnja 1907. Kr. Hrvatsko-slavonski zemaljski erar potvrdio je ugovor sklopljen 13. lipnja iste godine između Ive Vojnovića i Kazališne uprave. Prema tom ugovoru Vojnoviću je određena godišnja plaća u iznosu od 5605 K te 600 K za troškove selidbe. Kao dramaturg i direktor drame nije odmah po postavljanju i sklapanju ugovora ostao na dužnosti, već je zbog „studija suvremenog repertoara“ boravio u Beču i Njemačkoj. Nakon povratka u Zagreb započeo je s velikim oduševljenjem rad u kazalištu kojemu je prvi

među piscima u Hrvatskoj posvetio svoj glavni interes.²⁵ U ovoj skupini nalaze se pisma koja se odnose na poslove oko prikazivanja drama Ante Tresića Pavičića, a prema njihovu sadržaju, dade se zaključiti da je prvo na repertoar stavljena drama *Ciceronovo progonstvo*, zatim *Katon Utički* pa *Živio kralj Hirud*.

3.1. Pismo napisano na memorandumu Uprave Hrv. zemaljskog kazališta

Zagreb, 4/1 1908.

Dragi Tresiću!

Hvala na pošiljci Vašega Ciceronovog progonstva. Odma sam ga pročitao, pak odma ponešto skratio i stante pede primio za prikazivanje. Dobri naš Fijan sretan je da smo se tako brzo i tako povoljno izrazio. Drama će biti prikazana polovicom Ožujka. Nalazim da Vam je radnja izvanredno uspjela. Historička rekonstrukcija i scenička aplikacija one rimske historičke perijode ne može da bude snažnije prikazana. To će pak osobito pomoći da se ne osjeti pomanjkanje pravoga dramskoga svijeta. Ali ta mana nije Vaša nego predmeta samoga. Ni Shakespeare nije znao što da učini od njegovih rimskih drama već je prikazao potresne tableau – vivant. U ostalom to je donekle i jedini način kako da se prikaže historija na pozornici. Hoćete li Vi za premjeru ovamo? – Na svaki način budite uvjereni da ćemo raditi kao mravi oko vašeg orijaškog djela. Ja mislim da rasporedim ovako glavne uloge: Ciceron – Borštunski, Cezar – Fijan, Klodij – Stefanac itd. Mislim da je ne harmoničko ono pohrvaćenje rimskih imena sa Klodij, Licinij, Emilij itd. Tu valja da ostanu čisto rimska imena sa latinskim deklinancam. Za to molim Vas pošaljite mi odma popis osoba Vaše drame sa latinskim imenima. Imate li kakvih posebnih želja? – Pišite nam i javite nam sve – jer će sve biti po Vašoj želji.

Sa najsrdačnijim pozdravom

Vaš I. Vojnović

P.S.

(Ne pišem Vam ništa o mome poslu. Jer je odviše odurno! – Kukavice i intriganti pak izdajstvo kolega, prijatelja itd. prama čovjeku koji je svakoga nadario i svakomu pomagao – drže me još in suspenso!! A da ja počnem govoriti?! – koja podlost.)

25 O. c. ad (17) 135, 137.

3.2. Pismo

Z (Zagreb) 1 /4 908.

Dragi prijatelju!

Vaše Ciceronovo progonstvo stavljeno je na repertoiru. Premjera biće za stalno dne 25. o. mj.

Sve su uloge već razdijeljene. Ne bojte se za ništa! Svim silama mogućim i nemogućim radi se da održite veliki uspjeh koga zaslužujete u potpunoj mjeri.- Ja sam pak dao preštampati krasnu Ferrenovu ocijenu.- Pošljite mi "ganz privatim" članak o smjeru, cilju i sadržaju Vaše drame. Ja ću ga malo nacifrati pa ću ga u moje ime sa mojim dodatcima objelodaniti. Vidite dakle da hoćemo za Vas i za nas uspjeh su tutta la linea!

Naj srdačniji pozdrav !

Vaš I. Vojnović

3.3. Pismo

Zagreb, ? 3. /5 1908.

Dragi Tresiću !

Brez fraza kažem Vam da je općinstvo ostalo prerenečeno i uzneseno od Vaše drame. Veliko pljeskanje iza svakog čina.- Autor! Autor! Klicalo se sa svih strana.

A valja vidjeti na pozornici kako sve to žive i vrije! Osobito je treći čin uznesao gledaoce. Tekom sve Klaudijeve rasprave publika je bila napeta kao da je u tribunalu.-

Igralo se popriječno posve dobro, Divan Fijan²⁶ kao Cezar, vrlo dobar Anić²⁷ kao Klaudije i izvrstan Rašković²⁸ kao Cicero. Pa i svi ostali. Bilo je preko 100 osoba statisterija u pučkim prizorima. Žalibože da je kazalište bilo slabo posjećeno. Ta Vi ne znate što je sad Zagreb! – Tabor!- Malo ko mari za kazalište. Sve je u demonstracijama.- Megjutim publika je bila izabrana!- a glavno je da se komad prikazao u ovoj sezoni. Tako Vam je sigurna Demetrova

26 Andrija Fijan, glumac i redatelj (Zagreb, 4. rujna 1851. – Zagreb, 26. rujna 1911.).

27 Josip Anić (pravo prezime Zagozda), dramski glumac i redatelj (Brodovec kraj Zapešića, 15. svibnja 1859. – Zagreb, 14. svibnja 1933.) „Anić, Josip“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. II. 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=2804>.

28 Borivoj Rašković, glumac (Šabac, Srbija, 2. kolovoza 1870. – Zagreb, 28. studenoga 1925.), https://hr.wikipedia.org/wiki/Borivoj_Rašković, pristupljeno 9. II. 2021.

*nagrada*²⁹. - *Ja sam upravo forsirao da se za to sada prikaže i uspio sam. Vidio sam stanoviti ljudi ne bi želili da dogjete ove godine do predstave!*

Dunque siate contento jer možete biti zadovoljni. Već prve novine govore oduševljeno o komadu.

*Srdačne čestitke i pozdrav od
Vašega Iva Vojnovića*

3.4. Pismo

Z. (Zagreb) 15/6

Dragi moj Doktore!

Čestitam Vam na zasluženoj nagradi na Vaše prekrasno monumentalno djelo Kato. Želite li da predadem Matici i onaj umetak što ste mi poslali za prikazivanje?-

Drago mi je javit Vam da je Vaš Hirud primljen odma u repertoaru za putovanje u Dalmaciju a zatim s njime će se otvoriti polovicom Oktobra o. g. nova dramska sezona. O nagradi pak iz Demetrove zaklade nema zatim dvojbe. Sretan sam da sam odstranio sve zaprijeko na putu do prikazivanje tako originalnog i zamamnog pjesmotvora.

Hvala Vam od srca na svemu što činite za mene! Žalibože da se moj veseli prkos sudbini slomio. Spopala me nenasna melanholija. A kako ne bi!- Bog Vas pratio!

Vaš odani Ivo Vojnović

3.5. Pismo

Z (Zagreb) 15./III

Dragi moj prijatelju!

Čitam da ste tamo u lijepome Sutivanu na oporavljanje. Možete promisliti kako me prestrašila vijest o Vašoj bolesti, ali Bogu fala eto Nar. List me utješio. Čuvajte Vaše skupocjeno zdravlje. Vi ste narodu našem nužni i korisni kao malo ko !

Primio sam Hiruda. Budite uvjereni da će biti prikazan buduće sezone kako ga Vi želite. G. Intendant kaže da što se tiče Catona, on Vam ga ne može

29 Demetrova nagrada nazvana je tako u čast Dimitrija Demetra, hrvatskog književnika, kritičara, prevoditelja i kazališnog djelatnika (Zagreb, 21. srpnja 1811. – Zagreb, 24. lipnja 1872.), „Demetar, Dimitrija“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 2. III. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14475>> DDemeteraje tako u čast Dimirijačevića. *Kulturna baština*, 42-43. Split 2017. 61-76.

*vratiti jer će se dati mjeseca Maja kad opera ode u Dalmaciju a drama bude sama gospodarica pozornice.- O meni Vam ne pišem mnogo. Uspjeh Trilogije u Krakovu bio je melem na moje rane. Ali što je kaplja šećera u moru gorčine?!-
Moja majka i sestra pozdravljaju Vas od sveg srca i žele Vam svako dobro.
Grleći Vas ostajem Vaš odani Ivo Vojnović*

4. OTPUST IZ DRŽAVNE SLUŽBE (1908./1910. I BEZ NAZNAČENE GODINE ILI BEZ DATUMA)

Ova skupina odnosi se na pisma u kojima Vojnović na veoma emotivan način opisuje zbivanja u svezi sa svojim otpustom iz državne službe bez prava na mirovinu. Za podmetanja i lažne optužbe najviše krivi namjesnika za Dalmaciju Nikolu – Niku Nardellija i njegova zamjenika Josipa Tončića Sorinjskog.³⁰ Svoje razočarenje u postupcima Nardellija i Tončića opisao je i u pismu upućenom bratu Luji sljedećim riječima: *E' incredibile anello che io devo sopportare mentre i farabutti trionfano in Dalmazia e Croazia.*³¹

4.1. Pismo

24./III 910.

Dragi prijatelju!

Vaše dobro srce me ganulo pa vjerujte mi da ću Vam do vijeka biti haran. – Što Namjesnik ne odgovara, ne čudi me. On je takav. Strah- to je njegova glavna i fatalna pogriješka. Strah od svega i od svakoga kad se radi da bi se on osobno imao izložiti. Za to.-ne čudim se ničemu. On je radi toga straha pustio Frana Gondolu da se ubije, a mene je htio isto da se skončam. Samo što ja živem od ljubavi mojih milih i o božanskoj radosti moje duše. Za ostalo- je m'en fiche!

Kad neće biti moguće boriti se dalje,- pa ćemo poč kako gospari da nikoga ne smetamo.

Kako sam Vam već kazao dragi Doktore, ja neću moliti Nj. Vel. Za milost i to 1° jer sam sve što sam po savjetu Namjesništva učinio sve mi je škodilo, 2°

30 Josip Tončić pl. Sorinjski, dalmatinski novinar, političar (Rab, 16. studenog 1847. – Split, 17. srpnja 1931.). Od godine 1906. do 1911. bio je zamjenik namjesnika Dalmacije Nike Nardellija. Stanko Piplović, *Izgradnja Splita u XIX. stoljeću*, Split 2015., 29.

31 Isto ad (16) *Pisma Luje Vojnovića* – subota: Pismo Luje Vojnovića upućeno Anti Tresiću Pavičiću u kojem prenosi molbu brata Ive da učini žestoku presiju na zem. odbor i pita je li Tresić imao priliku govoriti s Nard. (Nardellijem). Pismo Lujo Vojnović završava riječima: „*Molim Vas dakle, da učinite sve što Vam je moguće i nemoguće da upravo primorate one suboparne ljude da učine jednom jedno djelo od srca za zemljaka koji im je prenio glas pred kulturnim svijetom*“.

jer imam što dokazati da nisam kriv onoga zašto su me osudili, 3^e jer bi Nj. V. po svoj prilici odbilo i gore odsudio.- Ja bih morao u molbi da priznam a s priznanjem nisam imao sreće. To bi mi pak zatvorilo vrata za reviziju koju ću prije ili poslije tražiti.- Namjesništvo je imalo tisuću načina i razloga da me penzionira a da ne učini sav onaj škandal. Ja čekam prigodu. Nisu htjeli na dobre, a oni će biti primorani. Onda će žaliti da su me prisilili kompromitovati sve one za koje ja trpim i koje sam svojim mukom spasio.

Opetujem: -neću grazie sovrane!- Vama od sve duše hvala. -Vidjećete moga Luja koji ide u Beč.-

Vaš odani Ivojnić

4.2. Pismo

Z. (Zagreb) 19./VI.910.

Dragi prijatelju!

Vaša me pisma ganu! To je za mene Već nepojmljivo da me kogod voli i da ne snuje zlo protiv mene. Hvala Vam na svemu! Nemojte apelirati na narod. Sve je zaludu.- Eto bili su u Zagrebu zamislih da mi pomognu, pak---ništa. Sve se odgagja – a ne znadu da nemam za objed. Kad se nesreća, neizbježiva i logična, dogodi - onda će se tek saznati što sam trpio, stavit će mi se spomenik – (sebi samim na diku!) ali biti će prekasno.- Osim toga imam i nezgodu da se Intendant, valjda nahuškan u Dalmaciji, sasvim promijenio prema meni. Znam da iste način kako da se riješi mene i da prištedi dramaturško mjesto. Ne čudite dakle da mi je već sve dozlogrdilo. Ako ne dobijem tih 1000 K. (to je još jedino što čekam da saznadem) – pozvaću brata neka promisli za majku – a ja odoh!- Govorim Vam sve ovo tako mirno i hladno da se me može mirnije. Doge čas kada nastane mir i u najvećoj oluji.- Da znate kako bih rado počinio..-

Molim Vas telefonirajte bratu da sam Vas molio za 200 K. a da ih Vi nemate. Recite mu da ih se mora imati doma brzojavno sutra ili najdalje prekosutra. – Molim Vas još i to da brzojavite D^{ru} Ivčeviću³² da moram imati ono potpore prije prvoga Julija, inače nemamo više stana,-

Bog Vam naplatio sve dobro što činite Vašem jadnom

Ivoj (paraf)

32 Vicko Ivčević, odvjetnik i političar (Trogir, 18. kolovoza 1843. – Zadar, 14. studenog 1922.), predsjednik pokrajinskog odbora od 1901. do 1918., Marijan Čipčić: *Novi kurs i političko djelovanje Vicka Ivčevića*. Kulturna baština, Split 2017., br. 42-43, 61-76.

4.3. Dopisna karta

Z. (Zagreb) 28/6. 910.

Poslao sam jučer molbu Z. O^u 33 u Zadar. Molim brzojavite im odma danas. Ako iole moguće da bi mi brzojavno poslali 1/7 o.g. .-Hvala na pismu ! Bog će Vam naplatiti što Vi jedini radite za Vašega harnog Ivojnić

4.4. Pismo

(Zagreb) 15./10 910.

Mili prijatelju!

Od sveg srca Vam hvala na preljubaznome pismu. Uz prkos riječima g. NN. – ja ne vjerujem da bi oni bili kadri odstranit od mene sve pogiblje kojima bi se izložio predloživši molbu za pomilovanje. Da ta gospoda doista mi žele to učiniti i izposlovati mogli bi ex offio staviti predloge na N. Vel. Dakle je na vladi onaj lopov T. koga mi je sam g. N.N. nacrtao kao osobnoga neprijatelja i kao "najcrnju hulju" (ad literam). Kako hoćete da vjerujem jednome i drugome? -Rekao sam Vam, dragi prijatelju, da su svi savjeti, koje mi dojaviše ta gospoda, da se dočepam penzije bili: zamke. Uvjeren sam da bi se isto dogodilo i sada. U zadnjem času gospoda ne bi me obraniti i pustili bi me pasti u goru nesreću samo da sebe spase. Tako je bilo i tako će biti. Jedino što Vas molim je to da mi požurite još riješenje one molbe za doznaku novca koji me ide.- Tu će se vidjeti da li ova gospoda hoće nešto da učine za mene.- Mislim da jedna Vaša preporuka u tome pitanju može biti odlučna.

Sve ostalo prepuštam Bogu da sudi i da osudi. Ja nisam od one rase kot. poglavara koji denunciraju svoje predšasnike kod presidija. Ja plaćam, spašavam i- šutim.-

Moj Lujo je ovdje i pozdravlja Vas tisuću puta. S njime i sve gospogje kojih imam sada mnogo.-

Grleći Vas ostajem Vaš

Ivojnić

4.5. Pismo i dodatak P.S.

Z. (Zagreb) 28/X 1910.

Još jedan put hvala na tako milom zauzimanju. Neću nigda zaboraviti da ste Vi jedini Dalmatinac bili koji ste uložili svoju riječ, svoj upliv, svoje pri-

jateljstvo za mene. Moja hvala i moje molitve neka Vas uvijek prate. Ono što sam Vam već pisao to sam opetovao i Dru. Lušiću koji mi je donio Vaš pozdrav i Vaše poruke. Sve "poštene riječi" g. Nika nijesu odstranile od mene nesreću akoprem sam slijedio uvijek u podnescima njegove savjete i one g. Tončića kako mi to dojavite gg. Biankini i Gjivoje. Pa ipak -nastradao sam i to svaki put više čim sam se držao naputaka te gospode u pogledu moje obrane. Ta sada da se izložim kod Veličanstva u neizvjesnosti da li neće iza legja g. Nika ona banda Tončića, Marojčića et. cie putem Chlumety koga? u Beču izjaloviti (kako su to već i učinili!) sve preporuke g. Nika?-----a onda?

Što se onda može dogoditi ako Velišanstvo odbije?!

Ne- prijatelju moj! Ako su neke poglavare u časti pozvali na Namjesništvo i pošteno ih umirovili dakle svak u Dalmaciji zna što su učinili, - to su mogli i samnom. Ali Tončić i Chlum. su se htjeli osvetiti! A znadem i zašto.- Ja čekam ili bolje dane ili smrt. I jedni i drugi će me naći mirna i pravna. – Ako pogju iz Zadra sadašnji gospodari onda ću otkriti osobno Ministru svu spletku i tajnu moje nesreće. Prije ne!- Ostaje uvijek slobodno g." N.N. ili komu drugom da mi ex offo izvojiti ono što mi oni poručuju da molbom zatražim.- Zato zatvaram ovu tužnu rubriku, i opetujem Vam da u svemu Vi ostajete jedina utjeha i jedna mila uspomena Vašem odanom i harnom Ivoj. (paraf)

P.S. Vikarica teško obolila. I bolje dokle progju ovi ljudi izbori. Učinite mi zadnju milost da požurite kod Ministarstva unutr. posla (Presidije) povoljno riješenje moje molbe za naknadnu doznaku moje Substentions Zulage koju nijesam podigao bio, jer me niko na to ni sjetio nije.

Zadarski presidij poručio mi je da nema dvojbe jer da ja imam pravo na taj novac a i rekli su da je vruće preporučeno.- Još ovu zadnju milost.

Vaš Iv (paraf)

P.S. (poseban dodatak)

Moja nesretna stvar propala je u Beču!- Usprkos obećanjima i preporukama!- Ta nijesam se mogao ni drugomu nadati sa neprijateljskom klikom na Namjesništvu koja me htjela ubiti. Razloge znam! Zavist i zloća uz beskrajnu podlost dotičnika. Žao mi je samo jedno da su mi izdajnički oteli iz ruka sve oružje koje sam imao u ruci da se branim proti bezprimjernom postupku Zadra. A to na podli način svjetujuć oni da moj utok bude samo jedan Grudengesuch!

(Imam telegrame Bijankinija i pisma Gjivoja) a kad tamo baš uslijed te molbe uništili su me..-A mogao sam što da kažem!!-

U ostalom vjerujte mi da ako na drugi način ne poprave stanovita gospoda nepravdu koja mi je učinjena, ja ću bez obzira otkriti pa makar do kraja nastradao, što je firma Nardelli-Tončić proti meni od god. 1898. da sada učinila.

I to je zahvala čovjeku koji je cijeli svoj život činio dobra svakomu a zlo samo sebi:-

Vedremo!-

Vaš Ivoj (paraf)

4.6. Pismo

Zagreb 4/11 910.

Dragi prijatelju!

U ovaj čas primam od Namjesništva uredovno da mi je Ministarstvo odbilo molbu koju sam opet bio učinio po savjetu Zadarske gospode i koju su oni preporučili bili. Dapače onda mi poručise da ću bez dvojbe dobiti povratak moje Substantiations Zulage jer da imam prava za moj novac itd itd. A odgovor je opet posve protivan porukam, preporukam, naputcima itd. itd.

Vidite li sada, dragi Doktore, kako sam ih poznavao kada podvojih o uspjehu molbe na Nj. Vel. i kako imam razloga podvojiti o poštenoj riječi nepoštenih ljudi!- A ovdje se radilo o sitnici, o pravu, o internoj uzgrednoj stvari !!- Javljam Vam to da im znabudete odgovoriti kad bude govora o meni. Zamka i ništa nego zamka!- Da sam denuncijanat kao drugi kot. poglavari i da sam uprav krao, bio bih odavno kod Namjesništva i postao bih ono što je defraudant Tončić postao "vice präsident" Bog im prostio!- Sve ovo na Vaše ravnanje ako možete poručite g. Niku, in modo e maniera Vaše začugjenje i opravdanost moga sustezanja.

Oprostite ali Vas više neću nigda smetati.

Od sveg srca Vaš I. Vojnović

4.7. Pismo

Venezia, 30. 7. 1911.

Dragi prijatelju,

Na prolazu kroz Mletke da idem liječiti svoje oslabljene oči u Padovu, molim Vas dragi prijatelju da budete dobrotivi još jedan put pa da mi kod Minis. Nutarnjih poslova preporučite moju «Gnaden molbu» koju sam po savjetu Na-

mjesništva podastro da mi se iz milosti dade jedna potpora odnosno da mi se pod tim naslovom vrati ona «Substantiations Gebühr» na koju sam imao pravo dok je trajao proces proti mene a koja je zastarila jer me niko nije bio opomenuo da ja po zakonu imam pravo na tu svotu!- Taj mi je novac nužan kao komad kruha jer nemam drugih sredstava da se liječim t.j. da dalje radim.

Budite tako milostivi pak interesirajte g. Namjesnika (koji je u Kaltenleutgebenu) da mi se to barem udjeli. Sad je Gaiütsch na čelu, čovjek od srca. Njegovome se nećaku ista nesreća bila dogodila kao i meni, pa ga je dobri Tirolski Namjesnik grof Merveldt spasio poslušajući ga «zbog neurednosti» u penziju. Ono što se meni bilo obećalo, a što se nije učinilo nego se pustilo... Tončića (!!) da mi sudi, a dosta je bilo da rečem jednu riječ i da osuda, radi dokazanog osobnog neprijateljstva tog čovjeka, bila drugačija. Ja sam i u tom času mučao jer me se tako svjetovalo od Namjesništva.----- pa vidite što su učinili samnom!!..... Kad sam zadnji put bio u Beču rečeno mi je od Viš. činovnika da je Namjesnik u ovim pitanjima svemožan, pa kad bi on samo htio, ja bih imao ne samo potporu nego i penziju. Ali on nema srca za mene!- To sam vidio toliko puta u životu!-

Oprostite moj Tresiću, ali budite uvjereni da Vas neću nigda više smetati.

Od svega srca Vam hvala!

Vaš odani Ivo Vojnović

(Odgovori mi u Mletke na posta restante)

4.8. Poštanska karta – Carpaccio:³⁴ Trionfo di S. Giorgio. Venezia Chiesa di S. Giorgio degli Schiavoni.

Venezia 10/XI 1911.

Dragi prijatelju!

Javljam Vam da je naš dobri D. Jure predao carskoj kancelariji i onu moju molbu. Poslušah savjete. Bože daj da me uslišu! Preporučam se i Vama dragi moj Doktore! Vi ste mi uvijek bili skloni i vijerni. Kažite i Vi na dotično mjesto – Vašu dobru riječ.- S naj dubljom harnosti.

Vaš I. Vojnović

34 Vittore Carpaccio (c. 1465. – Kopar, 1525./1526.), talijanski slikar, https://it.wikipedia.org/wiki/Vittore_Carpaccio.

4.9. Pismo

Venezia 15/XI 911.

Dragi moj prijatelju!

Od svega Vam srca hvala na ljubaznome pismu i na svemu što za mene činite!- Iskreno Vam kažem da iz iskustva nijesam nigda Vjerovao Nardellu. On je u mome poslu od prvoga početka slao meni poruke što imam u istragi izjaviti, što moram kazati u utocima, što mučati i što priznati- i uvijek mi je obećavao da će dobro ispasti----- a uvijek zlo svršilo!-

Zašto – Kako? Bog bi ga znao! –Ali to je faktum!- Ja se više nadam u A!- On nije vezan prošlošću.- Svakako bi dobro bilo da Vi ili u. p. g. D. Jure, da mu pišete neka se zauzme za mene. Možete mu i jasno kazati da mi je g. Nardelli obećao pomilovanje,- ali da ga ja nijesam pitao jer se nijesam uzdao u preporuku Namjesništva gdje je krvni neprijatelj naše kuće g. Tončić vodio glavnu riječ.- To će djelovati! Osobito ako mu Vi predstavnici naroda pišete. Ja ostajem ovdje do konca ovoga. Poslao sam već dramu u Zagreb!- ali se ne veselim tamo natrag!- Zagreb je postao užasan. Smrt- i ništa nego smrt!- A Kazalište tek!!!...”No ghe digo altro!”

Od sveg srca hvala opet! Bog Vas pratio!

Vaš odani

Ivo Vojnović

Venezia. Posta restante.

4.10. Pismo

bez naznačenog mjesta i godine, datum 22./2.

Mili prijatelju,

Od sveg srca Vam hvala na zauzimanju za mene kod g. Namjesnika. Ja bih odma učinio što mi savjetuje, ali tko mi garantuje da će Veličanstvo pristati na predlog N.^a? Ja znam slučaj u Zagrebu, pok. sina bana Mažuranića (mente meno!) koji kad je zamolio u istom slučaju od cara milost, car je ad litteram kazao: “Was Gnade?- Er soll danken dass er nicht eingesperrt ist?” i odbio je.- A Mažuranić objesio se.- Neću da stavim prisposobu – ali mogućnost nije isključena.

Moj je predmet mogao biti riješen u 24 sata, bez sve ove buke i ovih oficijalnih indiskrecija. Ta nije li mi “dragi” Smirić na odlasku iz Supetra pisao šarmantno pismo (još je kod mene!) tvrdeći da je sve to jedna neugodna epizoda koja neće škoditi “alla Sua brillante carriera!” Nije li on poslije pred svjedocima u Spljetu kazao da ne može biti govora o pensionamentru već jedino o

premještaju!- Zašto su me iz Beča i iz Zadra oficijalno i privatno svjetovali da štedim svakoga, a da će stvar dobro završiti. Nisu li mi u Beču sastavili utok o kome su visoke osobe tamo kazale da će mi Namjesništvo biti zahvalno što sam im pružio način da riješe povoljno in foro interno?- A kad tamo poslali Smirića u Supetar na nove izvide, koji su tako povoljni bili da je Smirić pred živim svjedokom rekao: "Vedo che tutti lo vogliono salvare" A kad tamo pukao je grozni Entlassungsdekoat potpisan od čovjeka kog mi je sam Namjesnik predočio i otkrio kao naj ljućega neprijatelja moje porodice! A kad sam se obratio na osobnog prijatelja g. N^e da mi rastumači kako je te barbarske osude došlo odgovorio mi je (i to je pismo kod mene!) "eh! Što ćeš! Da se nije tebe osudilo valjalo je staviti pod disciplinarni proces povjerenstvo (Smirića et cie)!"- I da je bilo pravice valjalo je! Jer kako je podlo i prevarno samnom postupalo to nema rječnika da opiše. Ta kad sam mu to htio reagirati i razgoliti Ministarstvu mrežu, u koju je jedno staro dijete, kao ja, upalo, poručilo mi se opet: da neka ne činim nikakvih rekriminacija, nego da jedino molim ponizno za milost, tad sam opet poslušao i zašutio sam uvredni postupak preduzet i izveden proti meni.- A posljedica ?- da je Ministarstvo sve potvrdilo!-----

Nijesam imao snage da nastavim tako me sve to uzrujava.- Život me skršio al i popravio!- Mjesto pravedne osvete koju bih bio mogao izvesti, ja sam se posvetio ljubavi moje starice i usavršenju samoga sebe! Kad god promišlim na prošlost začudim se da u mojoj duši nema više ni truna gorčine.- Eto zato dragi prijatelju, ja neću tražiti milost bez sjegurne garancije da me neće i ovaj put stići nesreća ako poslušam.

Kad bi Namjesništvo upravo htjelo pomoći mi, ja bih učinio jedan kratki podnesak da se opet provede daljnje istraživanje. Ja bih im dao nešto podataka, oni bi obnovili postupak i kaznili bi me penzioniranjem. Tako bih mogao živjeti u miru, daleko za uvijek od Dalmacije i mogao bih ući ovdje u službu koju mi nova vlada nugja.

Ako mi to uspije onda ću blagosloviti moju nesreću.

Eto Vam odgovora. Pisao sam ga kao da ću sutra umrijeti. Bog Vam platio!

Vaš odani i harni Ivo (paraf)

4.11. Pismo

Bez mjesta i datuma (izgleda Zagreb).

Dragi Tresiću,

Ovo pismo pošaljite Namjesniku ili mu ga pročitajte. Da je Dalmacija druga, a ne «un vaso di vipere esposte al sole» Ja ne bih kuburio ovdje u tuzi i siromaštvu! Znete li Vi da je moje stanje takovo da se organizira akcija kako bi mi dali sredstva da mogu živjeti! (Dubrovački patrioti nabuškali lihvara Miletića koji mi je zaplijenio svu platu! Ali što Dalmacija ! Ona hoće milosti i novac Beča za sebe, a zaboravila one koji su joj dali život.—Eto, tako je!

Molio sam zam. odbor za potporu- a oni mi je odbili, da nemadu novaca. – A za putujuće družine Markovića et cie ima?!!

Bog im prostio. Ubili su mi oca – sad čine i smnom isto!

Oprostite!- ali mi je odviše teško.

Pošaljite mi čim prije Hiruda.

Šaku ruke Vaš Ivoj (paraf)

4. 12. Posjetnica: Le Comte Ivo de Vojnović

Bez naznačenog mjesta i godine, 1/2.

Mili prijatelju,

Vaše me pismo i namisao da me počastite posvetom duboko me ganula. Vi ste jedino srce u Dalmaciji koje me ni u nesreći nije ostavilo. Budite uvjereni da će Vas Bog nagraditi za toliku dobrotu. Da nema Vas, ja bih se stidio one puzljive, birokratske Dalmacije koja se sunča u milosti «Viših krugova» Za sreću da je naš narod daleko bolji od inteligencije.- Kad ćemo se opet vidjeti?-

Mama i Katica Vas srdačno pozdravljaju!

Od sveg srca sam Vaš I Vojnović

Mili prijatelju!
 Kada me pjerma i namirao
 da me poslatite posretnom
 duboko me ganula! Vi ste
jedino srce u Dalmaciji
 koje me ni u nesreći nije
 ostavilo. Budite vojevani da
 će Vas Bog nagraditi na

toliku dobrotu. Da nema Vas,
 ja bih se stidio one purljave,
 birokratske Dalmacije koja
 se sunca u milosti "Viših ksu
 gosa", za sreću da je naš narod
 Daleko bolji od inteligencije. —
 Kad ćemo se opet vidjeti? —
 Mama i Tatica Vas redavno
 pohađaju!
 od vašeg srca sam Vas Vojnović
 1/2

Slike 9a i 9b. Posjetnica Le comte Ivo de Vojnović

5. PROFESIONALNI KNJIŽEVNIK

Dana 13. lipnja 1907. Vojnović i Andrija Fijan u ime Kazališne uprave potpisali su ugovor o postavljanju Vojnovića na položaj dramaturga Kazališta. Ugovor je sklopljen na razdoblje od pet godina odnosno od 1. srpnja 1907. do 30. lipnja 1912. U slučaju da kazalište ranije raskine ugovor, Vojnoviću je trebala biti isplaćena jednogodišnja plaća, a ako raskine Vojnović, u tom slučaju pripalo bi mu pravo na isplatu u iznosu od 600 K za troškove selidbe uz dužnost otkaza 3 mjeseca prije završetka kazališne sezone. Ako se ne otkáže, ugovor se produljuje na još 1 godinu.³⁵ Kako Vojnović nije uspio obnoviti ugovor s intendantom Vladimirom Treščecom-Branjskim,³⁶ od 1911. godine djeluje kao profesionalni književnik.³⁷

5.1. Dopisnica – razglednica, Kazalište Zagreb.

Zagreb, 16. 4. 1912.

Dragi prijatelju,

Dne 26. o.mj. čitam u Beču u njemačkom jeziku moju novu dramu kao gost «des Akadem. Verbaudes für Literatüo ü Musik» Poslat ću Vam karte! Javite i ostalim drugovima. Želim Vas vidjeti tamo!

Vaš IVoj.

5.2. Dopisnica – razglednica, Botanički vrt Zagreb. Napisano crnom tintom.

Zagreb, 18. IV. 1912.

Odgodio sam čitanje do jeseni!

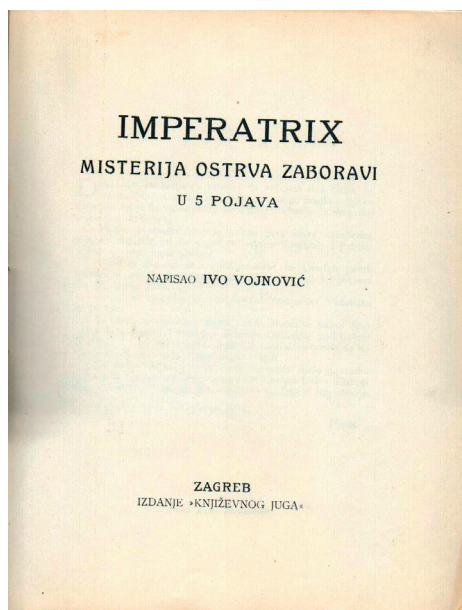
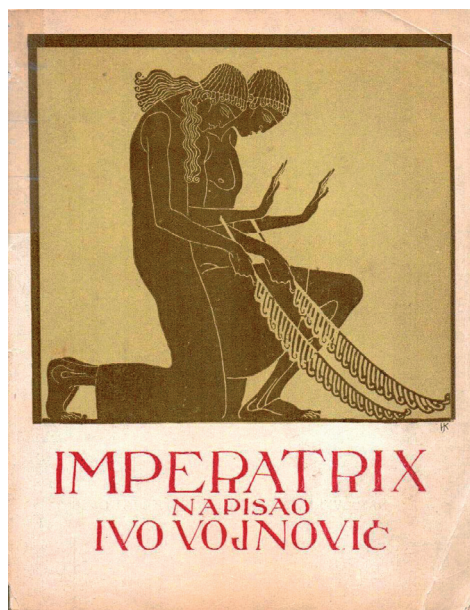
Pozdrav

Vaš IVoj.

35 O. c. ad (17) 135.

36 Vladimir Treščec Branjski, hrvatski književnik i kazališni djelatnik (Topusko, 23. svibnja 1870. – Dubrovnik, 2. srpnja 1932.). „Treščec Branjski, Vladimir“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 26. II. 2021. ≤ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62197>.

37 Zoran Grijak: *Ivo Vojnović u Križevcima*. Cris: Časopis Povijesnog društva Križevci, Križevci X/2008., br. 1, 30.

Slike 10a i 10b. Naslovnica i prva stranica knjige „Imperatrix“ Ive Vojnovića, Zagreb 1919. Naslovni list izradio Joso Kraljević. (Vlasnica knjige gđa Tea Marinović)

ZAKLJUČAK

O Ivi Vojnoviću, književniku, ocu hrvatske moderne književnosti, mnogi su pisali i analizirali njegova djela, a 2009. godine objavljena su u tri sveska *Pisma Ive Vojnovića* koja je priredio Tihomir Maštrović. Međutim, o njegovim emocijama i razočarenju kad je u pedeset i drugoj godini života i nakon dvadeset i pet godina vrlo uglednog književnog rada,³⁸ zbog nečasnog otpusta iz službe ostao bez prava na mirovinu, malo se zna. Stoga pisma upućena Anti Tresiću Pavičiću kao narodnom zastupniku u Carevinskom vijeću te jedinom istinskom prijatelju, u tom za njega teškom vremenu, predstavljaju pravu riznicu podataka ne samo o njemu, već i o okruženju u kojem je živio i stvarao. *Bi li se conte Ivo ljutio da mu čitamo privatna pisma? Možda. A nakon možebitne ljutnje, vjerojatno bi i sam svisoka dodao - "ko je gospar je gospar". I punctum.*³⁹

38 Isto, ad (16), Pismo Luje Vojnovića upućeno *Mnogopoštovanom gospodinu* (nije naznačeno ime). Sofija, 29. studenog 1910.

39 Sanja Knežević: *Ko je gospar je gospar*. Kolo, 2010., 3-4, <https://www.matica.hr/kolo/316/ko-je-gospar-20754>, pristupljeno 6. I. 2021.

KRATICE

DAST	Državni arhiv u Splitu
HR	Hrvatska Republika
MKR	matična knjiga rođenih
MKU	matična knjiga umrlih
SA	status animarum

ARHIVSKI IZVORI

- HR-DAST-78. Osobni fond Ante Tresić Pavičić
HR-DAST-14. Ispostava banske vlasti Banovine Hrvatske u Splitu
MKR, SA – Župni ured Vrbanj
MKR, MKU – Župni ured Sutivan

LITERATURA

- Dr. Ivan Bojničić von Knin und Plavno: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1889.
- Vinka Bulić: *Kod konta Ive u Supetru*. Novo doba, Split 23. prosinca 1922., br. 292, 17-18.
- Marijan Čipčić: *Novi kurs i političko djelovanje Vicka Ivčevića*. Kulturna baština, Split 2017., br. 42-43, 61-76.
- Stjepan Ćosić: *Ideologija rodoslovlja. Korjenic-Neorićev grbovnik iz 1595*. Zagreb 2015.
- Zoran Grijak: *Ivo Vojnović u Križevcima*. Cris: Časopis Povijesnog društva Križevci, Križevci X/2008., br. 1, 28-38.
- Milan Grlović: *Zaslужni Hrvati XIX st. Ivo Vojnović, knjiga II*. Zagreb 1900.
- Jedan po jedan odlaze vlastela... Posljednji časovi pjesnika Iva Vojnovića*. Novo doba, Split 31. kolovoza 1929., br. 214, 1.
- Duško Kečkemet: *Prošlost Splita*. Split 2002.
- Ive Marinković: *Zadrugarstvo otoka Brača*. Supetar 1994.
- Otkriće spomen-ploče Ivi Vojnoviću u Supetru. Svečanost u subotu i nedjelju – učešće predstavnika vlasti i delegata – govori na svečanosti*. Novo doba, Split 10. kolovoza 1936., br. 186, 5.
- Ivo Petrinović: *Politički život i nazori Ante Tresića Pavičića*. Split 1997.
- Stanko Piplović: *Izgradnja Splita*. Split 2015.
- Pripreme za sahranu Iva Vojnovića*. Novo doba, Split 2. rujna 1929., br. 215, 1.

- V. R.: *Gdje da se u Supetru postavi spomen-ploča Ivi Vojnoviću*. Jadranski dnevnik, Split III/30. srpnja 1936., br. 176, 5.
- Carl Georg Friedrich des Heyer von Risenfeld: *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*. Nürnberg 1873.
- Marina Škalić: *Analitički inventar Obitelj Vojnović, 16. st./1991*. Zagreb 2014.
- Vojnović, Ivo. *Hrvatski leksikon*, sv. II., L-Ž. Zagreb 1997. .
- Vojnović, Konstantin. *Hrvatski leksikon*, sv. II., L-Ž. Zagreb 1997.
- Vojnović, Lujo. *Hrvatski leksikon*, sv. II., L-Ž. Zagreb 1997.
- Dr. Lujo Vojnović: *Posljednji časovi moga Ive*. Novosti, Zagreb 30. kolovoza 1934., br. 238, 10-11.
- Veličanstveni pogreb Iva Vojnovića. U Dubrovniku; Sva zemlja odala je počast Ivu Vojnoviću*. Novo doba, Split 3. rujna 1929., br. 216, 1.
- Siniša Vuković: *Antroponimija Vrbanja – Nadimci i prišvarci mjesta Vrbanj na otoku Hvaru*. Čakavska rič, Split XXXII/2004., br. 1, siječanj – lipanj, 113-135.
- Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925*. Zagreb 1925.
- Mirko Žeželj: *Gospar Ivo*. Zagreb 1977., 136.

INTERNETSKI IZVORI

- Anić, Josip. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=2804>. Pristup ostvaren 22. XII. 2020.
- Treščec Branjski, Vladimir. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62197>
- https://it.wikipedia.org/wiki/Vittore_Carpaccio, pristup ostvaren 22. XII. 2020.
- Demetar, Dimitrija. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14475>≥, pristup ostvaren 22. XII. 2020.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Francesco_Ghetaldi-Gondola. Pristupljeno 22. XII. 2020.
- Grund, Arnošt. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23573>≥ Pristupljeno 22. XII. 2020.

- Sanja Knežević: *Ko je gospodar je gospodar*. Kolo, 2010., 3-4. <https://www.matica.hr/kolo/316/ko-je-gospar-20754/>, pristup ostvaren 27. XII. 2020.
- Nardelli, Niko. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42961>, pristup ostvaren 27. XII. 2020.
- Vojnović, Ivo. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65235>, pristup ostvaren 3. XI. 2019.
- Vojnović, Konstantin. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65237>, pristup ostvaren 9. XI. 2019.

LETTERS BY IVO VOJNOVIĆ AS FOUND IN ANTE TRESIĆ PAVIČIĆ'S
PERSONAL ARCHIVES

Summary

The Vojnović family originated in Popovo Polje in Herzegovina. According to some historical sources, Prince Jovan Vujov Vojnović moved to Herceg Novi in around 1690, which was then under the Venetian rule. In the 1770s, Venice recognized the families of noble origin, as well as their coats of arms, and awarded them the title of prince. It was due to this exact recognition, which was also confirmed by Austria, that the family members used the title of the Užice Princes, since the city of Užice was in the possession of the Vojnović family. The Vojnovićs were prominent naval officers, lawyers, politicians and writers. At the turn of the 19th and 20th centuries, a significant mark in the political and cultural sphere was made by Konstantin Vojnović and his two sons, Ivo and Lujo.

Ivo Vojnović was born in Dubrovnik on October 9, 1856. He attended the classical grammar school in Split and Zagreb, where he graduated in 1875, and then received his doctorate in law in 1879. In the period from 1883 to September 1903, he worked as a bailiff at the District Court in Križevci, then he was the court reporter at the Governorship in Zadar. He also served as a commissary at the Dubrovnik District Authority, an administrator at the Supetar District Authority and, finally, a secretary at the Zadar Governorship. In the period October 1903 – spring 1907, he once again held the position of a district administrator, but due to an accounting scandal, he was dismissed from the civil service without the right to a pension. In the same year, on June 13, he was appointed playwright of the Croatian National Theatre in Zagreb. In 1911, as he failed to renew his contract with Vladimir Treščec-Branjski, who was a theatre manager then, I. Vojnović decided to become a professional writer.

The sudden death of his sister Katica in 1928 caused him severe emotional distress. As he had been seriously ill prior to her death, he decided to spend a certain amount of time at Zagreb sanatorium. Since the prospects of his recovery were rather slim, he accepted the invitation of the noble family Gavrilović Glučić to be a guest in their villa on the Topčidar Hill. He was

soon admitted for the treatment at the sanatorium of Dr Zivković in 57 Krunska Street in Belgrade. He died there on August 30, 1929.

He appeared in literature as early as 1880, when August Šenoa, then editor of *Vijenac*, published his short story *Geranium*. This was followed by the publication of a short story and a novel – *Perom i olovkom* and *Ksanta*.

His debut play *Psyche* in 1889 marked a turning point in both the Croatian theatre and literature and provided him with the attribute of the pioneer of modern drama who managed to introduce Croatian dramaturgy into then current trends of the European drama production. In the personal archives of Ante Tresić Pavičić (Vrbanj on Hvar 1869 - Split 1949), which is kept in the State Archives in Split, there is correspondence containing a total of 937 letters; there are 6 postcards, 2 business cards, 1 telegram and 22 letters by Ivo Vojnović covering the period from 1907 to 1912. The letters had a private character, although some were written on the headed notepaper that belonged to the management of the Croatian theatre in Zagreb. In those letters, Vojnović presented and described various events and in connection with them his thoughts, feelings and hopes. He often inserted proverbs in Italian, French and German. In the letters, Vojnović addressed Ante Tresić Pavičić with: dear doctor, dear Tresić, dear friend, my dear friend. He ended them in the following manner: with the most cordial greetings, trust your loyal friend, greetings from yours, from the bottom of my heart, your loyal friend, may God follow you on your path, hugging you I remain yours, etc.

According to their content, the letters are divided into five categories:

1 District administrator in Supetar (1907)

2 Playwright at the Croatian National Theatre in Zagreb and dismissal (1908 / 1910; specified year n/a)

3 Playwright at the Croatian National Theatre in Zagreb (1908 / 1910)

4 Dismissal from the civil service (1908 / 1910; specified date and year n/a)

5 Professional writer (1912)

Although there is a large number of critical reviews of Ivo Vojnović's literary work, little is known of his emotional state and life that ensued when he, at the age of fifty-two and after twenty-five years of respectable literary career, was dismissed without the right to a pension, due to an accounting scandal. Therefore, the letters to Ante Tresić Pavičić, who was a representative at the Imperial Council and the only true friend, represent an invaluable source of information about both Ivo Vojnović and the environment in which this acclaimed artist lived and worked.

Keywords: Ivo Vojnović, Ante Tresić Pavičić, The Vojnović Family, correspondence, 20th century